

Književna poročila

Dr. Ivan Pregelj, Mlada Breda. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. Slovenskih večernic 67 zv. 1913. 8°. 224 str.

Pretrajljiva narodna pesem istega naslova o nesrečni nevesti, ki gre turškemu junaku za mož in ki jo, kakor osmero njenih prednic, ugonobi zlobna tašča, leži pred nami prikrojena po duhu časa in presajena na čisto domače pozorišče. Samo da tukaj mlada Anica po sedanjih načelih pravičnega plačila izide kot zmagovalka iz neenakega boja in se slednjič združi z ljubljnim bitjem, dočim satanska staruha Katra prejme zaslužen kaznen z lastnim orožjem — strupom, ne da bi ji kaj za legle dolgotrajne spletke in hudobne zvijačnosti, nastavljene neljubi ji sinahi.

Zaradi dobrodošlega, učinkovitega kontrasta je g. avtor nakidal na postarno laži-junakinjo toliko ogljenočrnih lastnosti, da se bo še v srcu preproste bralke vzbudil opravičeni sum nad resničnostjo tako pošastnega babšeta. Vseh kolobocij ne bi bilo na ponosnem kmetskem dvorcu, da ni ženin Juri bolehen slabič: torej kot gospodar pri izbiri življenske družice skalno odločen, v ostalem pa čezmerno mahedrava šleva, ki stopica na povodcu peklenke matere svoje, dasi se nista nikdar prav posebno ujemala z njo. Protagonistka te storije, antipodka onega babjega izmečka, bo imela pač vse simpatije sovrstnic na svoji strani, čeprav utriplje tudi v nji človek in se končno po pravici peha za bogatijo na Peči, odkoder je bila v nežnih letih izpodrinjena zbog zanikarnega gospodarstva svojih staršev.

Za slikovitost značajev je skrbjeno v izobilici: pestro sestavljeni imenik služinčadi — kradljive in poštene, preračunano zatelebane in tiho vdane — osvežuje potek temačnih pripetljajev; ne pogrešamo niti slaboumne čarovnice, panaceje za vsakovrstne bolezni, niti hirave zamaknjenke, ki naj skrbita za ohranitev mističnega razpoloženja v pobožnih dušicah. Vendar se mora priznati, da v primeri z „Zorislavo“ ni izpisana četrtina biblije. Posamezni prizori, osobito nastopi stranskih oseb, so očitno orisani živahneje, nego celotni razvoj fabule, kateri nedostaja v drugi polovici pravega hrbtišča: nekako priskokoma in tavaje rinemo h koncu in mestoma se vleče, vleče. Ubranostne vinjete začetkom nekaterih poglavij so zasnovane z izbrano pozornostjo, žal da bo vsa njih kipnost za hvaležne odjemalce z dežele mrtva ropotija.

Ant. Debeljak.

Starogorski, Zorislava. Povest iz davnih dni. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. Mohorjeve knjižnice 2 zvezek. 1913. 8°. 112 str.

Dejanje in nehanje, kolikor ga pač premore povest, se odmotava v drugi polovici 9. stoletja, v dobi pokristjanjevanja naših pradedov. Tudi solunska brata Ciril in Metod nastopata, sicer bolj v ozadju, a dokaj prikupno prikazana. Takisto hušknejo ko bežne sence mimo nas maloštevilna zgodovinska lica: bizantinski car Mihael, Frankom prijazni knez Kocelj na Blatnem gradu in njegov protiutež moravski knez Rastislav. Ostala nehistorična družba, s katero nas seznanja pisatelj, nudi prvo- in drugoboritelje pri dogodkih in nepreklopčičastih zapletkih, katerim bi bili približno naslednji podatki za ogrodje:

Zorislava, hči zakorenelega pogana, staroste Stražimira, ki se noče izneveriti veri prednikov, je skrivaj kristjanka, kakor pokojna nje mati in precej njenega

obližja. Novi nauk se širi, zlasti odkar se pojavljajo domači oznanjevalci, na pr. plemeniti Gojmir, некоč ujet v verskem boju, kjer „Slovenec že mori Slovenca brata“: dolgo molči o njem slednja vest, a sli in poizvedovalci za njim prinašajo v deželo — blagovest, dokler ne pride sam kot pridigar in ne spreobrne najbolj zakrknjenih starodrednežev. Razkrije se nam, rdeča nit, ljubezenski roman ljubke junakinje in privoščimo ji zadoščenje, da krsti lastnoročno staroverskega roditelja, predno „nekega dne ponoči proti jutru“ izdihne, zadet od konjskega kopita, in da jo poročita prva slovanska blagovestnika, idoča ravno v Rim opravičevat se radi tujih duhovnov obrekovalcev, ki so pod krinko božjih resnic nosili k nam „v levici križ, a v desni meč“.

Brez visokoletečih literarnih ambicij bo pričujoče delce ljudstvu nedvomno prijalo in ga krepilo v narodni zavesti. Preprostega čitatelja ne bo nadlegovalo vprašanje, ali ni tainta poteza anahronistična; patos nekaterih retoričnih vzklikov bo malokomu v spotiko; še morda ugajalo jim bo, da priletni godec toliko pije, pije več nego trebušasti Zagloba. Ščepec humorja sempatja se bo prilegel ko nalašč. Psihologija izpreobračajočih se Slovenov, eksemplificirana na sivolasem starosti, pojde bržkone neopažena mimo. Več kot eden tistih, ki so danes modificirali tisočletno zapuščino svojih očetov, utegne mehanično drugam usmeriti umovanja in ugovore, naperjene zoper nekdanje lipove bogove (prim. str. 31, 62 idr.). Strem^ljenje po objektivnosti se ne da tajiti, ali o neizgaženih ciljih in cestah ni sledu ne tiru.

Ant. Debeljak.

Pav. Flerè, F. Palnákovi spisi I. in II. zvezek. Iz mladih let. V Ljubljani 1913. Založilo društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani. 80 I. zvezek 79 str., II. zvezek 64 str. Cena po 1 K.

Naši mladinski pisatelji objavljajo kar zbrane svoje spise. Mišjâkov Julček ima že šest zvezkov, A. Rapè tri in F. Palnák je nastopil z dvema hkrati. Kupčija gre očitno dobro in to je, kar nas spričo občekoristnega namena teh izdaj veseli. Vsebina pa nas zdaleka ne zadovoljuje: vse to je regrat in berivka na polju našega slovstva. Igračkanje z besedami spisu še ne daje značaja mladini primernega štiva. Nič moraliziranja, malo besed, dosti dejanja — tako bi moralo biti! Otrok naj si nauk o dobrem in slabem sam posname iz dejanja podzavestno. Vsak spis imej izrazito glavno misel! A kaka misel tiči n. pr. v „Jezici malih“? Kaj nudi „Justin-kino srce“ („srce iz lecta“!)? „Kurenti“ so otročarija. Kot ubranostne sličice so izmed 13 v I. zvezku še dokaj dobre „V novo življenje“, „Mamičin grob“, „V svet“ (a brez odstavka o govorečem topolu, ki le moti enotnost pripovedovanja). Drugi zvezek obsega 9 črtic večidel iz živalskega življenja; najboljši so „Čmrlji in Čmrljek“ in „Štoklja“. Motiv o solčnih žarkih, ki kar v eno mer „poljubljajo“, se ponavlja do zoprnosti. Banalno se mora zdeti tudi otroku: „Ni popolnih ljudi, ki bi šli gorki v nebesa“ (I, 24) ali: „molitev je prišla do ušes nebeškega Očeta (25) ali: ker se je ministrant prepozno naučil konfiteor moliti — „mu je namenila usoda kup blata za pokoro“ (49). Tropus kakor: trobentice so zlatile nožice vinskemu gričku (62) je pač več nego „licentia poetica“. Pravopisnih in tiskovnih pomot je več, kakor bi jih smelo biti.

Gospodje mladinski pisatelji, sezite že vendar v svet po snovi za svoje umotvore! Kdaj bo že konec temu prenaivnemu naziranju o bistvu mladinskih spisov! Nemci so dali svoji mladini med drugim za božič: Velko, der Balkankadet; Heldensöhne aus dem Lande der schwarzen Berge; mi pa naj čitamo in poslušamo, kako trava raste in planke žvižgajo.

J. Wester.